

ULLA KJÆR

BIND 1

NICOLAS-HENRI JARDIN

– en ideologisk nyklassicist

Nicolas-Henri Jardin. An ideological neo-classicist

Nicolas-Henri Jardin. Un néo-classique idéologique

INDHOLD

BIND 1

FORORD	13
OM AFHANDLINGENS METODE OG UDFORMNING	15
1 INDLEDNING. EN TID OG EN STIL	19
En fransk kunstner i dansk tjeneste I	20
Nationalitetsbegrebet. Jardins indflydelse	21
Tese	22
Målsætning	23
Disposition	24
Nyklassicismen. Den ideologiske baggrund: Den dualistiske oplysningstid	26
Nyklassicismen. Arkitekturhistorisk status. Definition. Indhold og form	29
Nyklassicismen. Arkitekturhistorisk status	29
Nyklassicismen. Arkitekturhistorisk status i forhold til romantikken	35
Nyklassicismen. Definition i forhold til Jardin	38
Nyklassicismen. Indhold og form	39
Jardins arkitekturteoretiske forudsætninger	55
Laugier og Blondel	55
Jardin, en ideologisk nyklassicist	64
Jardin i sam- og eftertidens litteratur	65
Danmark og Slesvig-Holsten. Ældre tid	66
Jardin i sam- og eftertidens litteratur set i forhold til hans elever	71
Danmark og Slesvig-Holsten. Forskningsmæssig status i dag	72
Udlandet. Forskningsmæssig status i dag	76
Samtidige kilder	79
2 JARDINS BAGGRUND OG FORUDSÆTNINGER	83
Frankrig 1720-44	84
Jardins familie- og standsmæssige baggrund	84
Kunstens administration under Louis XV	89
Det kongelige franske arkitekturakademi	91
Jardins prisprojekt 1741. Dets stil og karakter	104
Jardin mellem modtagelsen af henholdsvis den store pris og rejsestipendiet	110
Den italienske halvø 1744-48/49	110
Det franske Akademi i Rom i 1740'erne	110

Verdensbyen Rom i 1740'erne	114
Udviklingen fra den evige stad til en pastorage	116
Nyklassicismens fødsel	121
Jardins studieår i Rom	129
Frankrig 1748/49-54	149
Nyklassicismens gennembrud	149
Konduktørarbejde	154
3 JARDINS INDKALDELSE TIL DANMARK	159
En fransk kunstner i dansk tjeneste II	160
Danmark 1755-71	160
Administrative forhold	160
Kunstens vilkår	163
Magtens mænd	166
Jardins indkaldelse	169
Notarialkontrakten af 12. oktober 1754	169
Valget af Jardin	174
Planerne om en professorstilling på Kunstakademiet	176
Ekskurs: Brødrene Jardins indkvartering	179
Ekskurs: Louis-Henri Jardins liv og virke	183
"Grand Prix"-projekt og medlemsstykke	184
Perspektivundervisning	189
Karakteristik og perspektivering	192
4 JARDINS HOVEDOPGAVER I DANMARK I.	
KUNSTAKADEMIET	195
Det genstiftede danske kunstakademi. Indhold og rammer	196
Den første fundats. Udkastet til reglerne for et maler- og billedhuggerakademi	196
Den nye første fundats. Reglerne for et maler-, billedhugger- og bygningsakademi	197
Jardins professorat. Dets administrative ramme og indhold	202
De arkitektoniske fag i fundatsen af 1758	202
Undervisningen i de arkitektoniske fag efter 1758	204
Priskonkurrencerne i henhold til regelsættet af 1755	208
Priskonkurrencerne i arkitektur. Opgaver og resultater	209
Kunsteoretiske synspunkter	215
Den daglige lærergerning	224
Jardins portræt på Kunstakademiet	227
Ekskurs: Kunstakademiets undervisningslokaler og bibliotek	229
Akademiets undervisningslokaler	229
Akademiets bibliotek	231

5 JARDINS HOVEDOPGAVER I DANMARK II.	
FREDERIKSKIRKEN	237
Frederikskirken 1749-54	238
Baggrund. Eigtveds kirke	238
Utilfredsheden med Eigtveds projekt. Gabriels projekt	243
Frederikskirken 1755-70	247
Jardins projekt 1-2	247
Jardins projekt 3-4	265
Frederikskirkebyggeriet og de deraf afledte arbejder 1756-70	282
Frederikskirkebyggeriets afbrydelse	294
Frederikskirken i arkitekturhistorisk sammenhæng	296
6 JARDINS ØVRIGE VIRKSOMHED I DANMARK OG HERTUGDØMMERNE 1756-	
OVERSIGT OG OVERVEJELSER	305
Jardins position i Danmark	306
Administrative forhold	306
Medarbejdere og samarbejdspartnere	307
Jardins værker	309
Metodiske overvejelser	309
Oversigt. De tre grupper bygherrer	314
Æresbevisninger og -stillinger	320
Korresponderende medlem af det franske arkitekturakademi	320
Øvrige poster. Oversigt	323
Personlige forhold af mulig relevans for Jardins stil	324
Gensynet med Paris i 1762-63	324
Frimureriet	328
Ekskurs: Tidligere tilskrevne værker.	
Bygninger og haver i Slesvig-Holsten	331
Heiligenstedten, Holsten	332
Wasserschlebes hus i Wasserschleben	338
7 ARBEJDER FOR PRIVATPERSONER I.	
A.G. MOLTKE 1756-	341
Moltkes palæ på Amalienborg	342
Palæets nyindretning og symbolik	342
Jardins arbejder i Moltkes palæ	344
Moltkes Glædeshave: Det senere Marienlyst	382
Moltkes køb af glædeshaven – og kongens	382
En landbrugsmæssig eksperimentalhave?	386
Jardins arbejder på, i og omkring det senere Marienlyst	390
Bregentved	431

Eigtveds indsats	431
Jardins arbejder på Bregentved	434
Glorup	449
Zubers rolle	449
Jardins arbejder på Glorup	452
Mindre arbejder for A.G. Moltke	479
Amaliegade 15	479
Testorf	482
Noer (Nør)	488
8 ARBEJDER FOR PRIVATPERSONER II.	
J.H.E. BERNSTORFF 1759-	495
J.H.E. Bernstorff som bygherre	496
Tidens udsmykning – og Jardins	497
Bernstorff	500
Godset Bernstorff	501
Jardins arbejder på Bernstorff	504
Mindre arbejder for J.H.E. Bernstorff	539
Stintenburg	539
Wotersen	541
9 ARBEJDER FOR PRIVATPERSONER III.	
ØVRIGE (1758)/1763-	547
Thotts Palæ på Kongens Nytorv	548
Palæets bygningshistorie til og med Anna Sophie Schacks ejerperiode 1754-60	548
Vallois' indsats	549
Otto Thotts tiltag 1763-64: facadeombygning og bibliotek	550
Jardins indsats	551
Det gule Palæ, Amaliegade 18	559
Palæets grund og dets bygherre	559
Et lån garanteret af inddragelsen af Jardin?	560
Jardins indsats	563
Verrayons hus, Lille Strandstræde 6	579
Huset og dets bygherre	579
Jardins indsats	580
Løvenborg	586
Stamhuset Løvenborg	586
Jardins indsats	588
Mindre arbejder for andre privatpersoner	596
Det Holsteinske Palæ på Kongens Nytorv	596
Jomfrustien 6 i Tønder. Den tidligere amtmandbolig	596

10 ARBEJDER FOR KONGEHUSET I.	
FREDERIK V (1759)-66	601
Oversigt	602
Fredensborg Slot og Slotspark	605
Fredensborg Slot i 1759	605
Moderniseringsopgavens karakter	609
Slotsparken	613
Østre marskalhus	656
Projekter og bevaringstanker	668
Mindre arbejder for kongehuset under Frederik V	683
Kronborg Slot	683
Salys rytterstatue af Frederik V og hans atelier	685
Frydenlund Slotspark	688
BIND 2	
11 ARBEJDER FOR KONGEHUSET II.	
CHRISTIAN VII 1766-	701
Christiansborg Slot	702
De administrative forhold og de forskningsmæssige problemer	702
Jardins arbejder på Christiansborg Slot. Oversigt	702
Riddersalens forgemak	705
Riddersalen	712
Frederik V.s katafalk	739
Hofteatret – og dets aflægger	751
Mindre opgaver	785
Hirschholm Slot	790
Dronningens slot	790
Jardins indsats	791
Stolbergstøtten	799
12 OFFENTLIGE ARBEJDER 1763-	803
Udsigtspavillonen på Holmen	804
Spantehuset	804
Jardins pavillon. Komparativ beskrivelse	806
Sølvgades Kaserne	811
De danske soldaters indkvartering og hærreformen 1763	811
Jardins kaserneskelon	813
En anonym plan til en kaserne	814
Jardins kaserne	818
Almindelig Hospital	845
Hospitalet: sygehus eller plejehjem?	845
Omsorgen for de svage	846
Jardins hospital	847

Mindre arbejder og opgaver af konsulentkarakter for det offentlige	864
Militære konsulentopgaver	864
Verdslige arbejder og opgaver af konsulentkarakter	866
13 JARDIN SOM TEGNER/GRAFIKER OG MØBELARKITEKT	871
Tegninger og grafik	872
Jardin som tegner	873
Jardin som grafiker	887
Møbler	895
Forskningsmæssige overvejelser	895
Møbelarkitektur og håndværk på Jardins tid	896
Møbler tilskrevet Jardin. En reduktion af et øuvre	898
Møbler udført efter tegninger af Jardin, med usikre bestemmelsessteder og nu forsvundne	913
14 UDLANDSREJSE OG RIDDESKAB 1768-69.	
JARDIN I DEN EUROPÆISKE HAVEKUNST	921
Rejse og ridderskab	922
Kongens rejse – og Jardins	922
Jardins modtagelse af Sankt Michaelsordenen	923
Rejsen til Frankrig og England i 1768-69	926
Kongens rejse	926
De første tanker om Englandsturen. Bernstorffs rolle	927
Jardin og Wiedewelts Englandstur i 1769	930
Havearkitekturen på Jardins tid og hans udbytte af Englandsturen	969
Den franske og den engelske have	969
1700-tallets haveteori	972
Jardins egen havekunst	983
Jardins havekunstneriske udbytte af Englandsturen	985
15 JARDINS LIV OG VIRKE 1771-99	993
Danmark efter Frederik V.s død	994
Bygningsadministrative ændringer	994
Politiske ændringer	995
Opbrud	996
Frankrig 1771-99	997
Paris 1771	997
Akademi- og konsulentarbejde	999
Administrativ virksomhed	1011
Privatøkonomisk virksomhed	1016
Jardins sidste arbejder: Ogiers have i Ivry-sur-Seine, rådhuset i Cambrai m.fl.	1021
De sidste år	1042

16 AFSLUTNING OG OPSUMMERING.	
DEN IDEOLOGISKE NYKLASSICISME	1053
Jardin. Karakteristik og perspektivering	1054
Jardins arkitekturhistoriske indsats. Den gode smag	1054
Jardin og Gabriel: Nyklassicismens udtryk	1057
Det geometriske princip	1060
Det geometriske princip. Den ideologiske baggrund	1069
Udsmykningen som udtryksbærer	1071
Jardins forudsætninger og hans videregivelse af sine idealer	1074
Jardins arkitektoniske enkeltformer	1079
Evner og ageren	1080
Bevaringstanker	1085
En fransk kunstner i dansk tjeneste III	1086
Ideologiens sejr	1086
Danske perspektiver	1088
NOTER	1093
NICOLAS-HENRI JARDIN. KRONOLOGISK OVERSIGT	1270
BILAG	1273
1. Ansættelseskontrakten mellem Jardin og den danske stat, 1754	1273
2. Jardins tekster til egne værker. Kronologisk rækkefølge efter udgivelsesår	1274
3. To anonyme indlæg om Jardins første Frederikskirkeforslag, med Jardins svar. 1756 (oversatte)	1280
4. Kommentarer til et projekt til søjleordeners forbedring af Louis-Henri og Nicolas-Henri Jardin 1756	1285
5. Kommentarer til et projekt af G.D. Anthon til et atelier til J.-F.-J. Saly, til dels udarbejdet på vegne af denne	1286
6. Jardins egenhændige kommentarer til et projekt til Sølvgades Kaserne, 1764	1286
7. Jardins adelsbrev, december 1768	1287
8. Lovtale over Nicolas-Henri Jardin, læst i anledning af hans modtagelse af Sankt Michaelsordenen, 8. maj 1769	1288
9. Udkast til fundats for Det kgl. danske Maler- og Skulpturakademi, 25. januar 1754, med følgebrev af samme dag	1289
TEGNINGER, UTRYKTE KILDER OG KILDEUDGIVELSER	1291
LITTERATUR	1304
CHRONOLOGICAL SURVEY AND SUMMARY IN ENGLISH WITH INDEX	1317
APERÇU CHRONOLOGIQUE ET RÉSUMÉ EN FRANÇAIS AVEC INDEX.....	1363
REGISTER	1410
TAK	1420